

Interview met Eusebio Ariso
Plaats: Toulouse, lokaal van de CNT
Datum: 5 oktober 1984

Het meest volledige verhaal over de revolutie dat ik in 1984 heb opgenomen, in vertaling samengevat, volgorde van vertellen gehandhaafd.

Wat kun je je herinneren van juli 1936

'Toen de beweging van de militairen begon, waren we op onze hoede.

Een dag of acht voor de opstand was iemand uit Barcelona ons komen waarschuwen, dat het fascisme binnekort zou losbarsten. Hij vertelde ook dat de compañeros uit Barcelona op dat moment niet aan het werk zouden gaan, maar de wapens zouden oppakken. In de verschillende affiniteitsgroepen had men plannen voor het verzet tegen een opstand beraamd.

In het dorp zijn we gewoon aan het werk gegaan, maar we waren alert. toen kwam de 18e juli. Mijn vader en ik werkten op het land, toen mijn moeder ons kwam vragen of niemand ons nog iets over *Afrika verteld had. We zijn toen direkt naar het dorp teruggekeerd en ik ging naar het sindikaat. De anderen waren er al. We besloten om wachtposten uit te zetten om de toegangswegen naar het dorp te bewaken. We hadden slechte en verouderde wapens. De goede hadden zij, onze tegenstanders. In het dorp waren 7 guardias civiles. Zij verzamelden zich in het centrum van de republikeinen (?), want net als in andere dorpen bestond er een hechte band tussen hen. De meeste guardias hadden hun baan gekregen omdat zij zoons van republikeinenn waren.

Toen de republikeinen van de opstand gehoord hadden, verzekerden ze ons, dat we rustig konden gaan slapen, omdat ze de fascisten in het dorp vertrouwden.

Ze stuurden een kapitein van de guardia civil naar het Centro Obrero. Deze verzocht ons om een algemene dorpsvergadering bijeen te roepen. De voorzitter zou een lid van de guardia civil zijn. We kwamen bijeen. De fascisten kwamen uit het restaurant van Santos. Die Santos is een duivel. Dankzij hem heb ik na de oorlog 10 jaar in de gevangenis gezeten. Hij trad op als getuige á charge, niet alleen tegen mij, maar tegen vele andere compañeros. In het centro obrero werd de dorpsvergadering gehouden. (KLOPT dat, deze ruimte toch veel te klein?) Ondanks het verschol in ideologie, was onze relatie met de republikeinen over het algemeen goed.

Ze sloten een overeenkomst met de guardia civil, de fascisten en de gemeenteraad, dat het dorp trouw zou blijven aan de republike en dat er niets zou gebeuren. De gemeenteraad bestond uit linkse mannen en toch aksepteerden zij deze overeenkomst, net zoals de republikeinen. Wij hadden daarin geen vertrouwen. Met dit soort mensen kan je geen overeenkomsten sluiten, want ze houden zich er toch niet aan.

Onze relatie met de republikeinen was niet zonder problemen geweest.

Toen wij in '33 meededen aan de opstand in het dorp, om de door de regering beloofde hervormingen af te dwingen of door te voeren, deden zij niet mee. Zw bleven ons verbeteringen beloven, maar in de praktijk zagen we daarvan niets gerealiseerd.

Een dag nadat de overeenkomst was gesloten, hoorden we dat er hopen guardias civiles in Monzón waren aangekomen. Hun bedoelingen waren duidelijk niet om trouw aan de regering te bewijzen. Hoewel

ons dorp klein is, waren we met vrij veel activisten. Met ons allen zijn we, met de weinige wapens die we bezaten in de vrachtwagens van de junetudes libertarias gestapt om Monzón tegen de fascistten te verdedigen. Ik ben in Albalate gebleven om met nog wat compañeros de drie wegen van Albalate te bewaken. Toen de fascistten hoorden dat de jongeren het dorp verlaten hadden, trokken ze de straat op. Aan het hoofd de guardia civil, daarachter de falangisten en de fascistten uit het dorp. Ze gingen naar het huis van de burgemeester en naar het gemeentehuis, waar zij het bestuur wilden overnemen. Dit was om ongeveer 1 uur 's middags.

ik had de laatste nachten niet geslapen, en wilde naar huis gaan om wat te eten en uit te rusten. Mijn compañero bleef op z'n post. Voordat ik naar huis ging liep ik nog even langs het revolutionaire comité om het laatste nieuws te vernemen. Na de eerste gebeurtenissen hadden we dit comité gevormd. Het bevond zich in het centrum van het dorp. En daar zag ik twee guardias met de geweren in aanslag. Een voorbijgangster vertelde me dat de fascistten in het hele dorp gewapend op straat liepen en dat ze de belangrijke plekken bezet hielden. Ik ben toen naar m'n compañero teruggehold. We zagen in dat we met te weinig waren om een front te kunnen vormen. Wij waren op z'n hoogst met ons tiene en zij waren wel met tweehonderd man (ZOVEEL?) de meeste inwoners van het dorp waren links, dat waren de armen. De anderen waren rechts. Zo eenvoudig lagen de verhoudingen toen. We besloten om via een omweg door de monte naar Monzón te gaan om versterking te gaan halen. Toen we de weg overstaken zagen we een vrachtwagen naderen. We sprongen de berm in want we dachten dat het vijanden waren. Zij stopten de auto, omdat ze van ons hetzelfde dachten. Toen ze éénmaal in de lucht schoten, wisten we dat ze de onzen waren. We stapten in en reden richting Albalate. Voor het dorp verdeelden we ons in groepen om via de verschillende toegangswegen naar Albalate te trekken. We zouden zo het dorp omsingelen. De fascistten hadden zich ook in de klokketoren van de kerk geïnstalleerd en hadden zo een uitkijkpost op het hoogste punt van het dorp. We zagen hoeveel van hen de uniformen en de reservewapens van de guardias droegen.

Wij hadden het geluk dat we met ons allereerste schot dat we losten een leider van de guardias raakten. Dit veroorzaakte een lichte paniek en zij raakten hierdoor wat gedemoraliseerd. Ze trokken zich terug in de huizen die het meest strategisch lagen om de toegangswegen naar het dorp te controleren. Hierdoor konden we diezelfde avond al het dorp vrij dicht naderen. Iemand van de republikeinen stelde voor om de regeringstroepen ter versterking te gaan halen, maar dat wilden we niet omdat we daarin geen vertrouwen hadden. De volgende morgen kregen we versterking van de guardias uit de omliggende dorpen die de regering waren trouw gebleven. Ze ontwapenden de guardias in Albalate. Uit enige huizen werd verzet geboden.

Na de oorlog hebben ze deze republikeinse guardias jarenlang gevangengehouden.

De klokketoren was veel moeilijker te nemen. Uiteindelijk is ook die heroverd (HOE?) De fascistten die daar zaten zijn naar barbastro vervoerd, naar de gevangenis en zijn daat ter dood veroordeeld.

Misschien is het niet juist, maar zij hebben er veel meer vermoord. Dat was al na de opstand van 1933, waaraan door veel inwoners is deelgenomen. Ze hebben toen op beestachtige wijze huisgehouden.

Tussen 8 en 9 uur klonken de laatste schoten en om 1 uur 's

middags was het weer rustig in het dorp. Dit verhaal is vooral belangrijk omdat het 't verraad van rechts aantoonst. De eerste keer het verraad van de militaire opstand van 18 juli tegen de legeale regering, de tweede keer toen ze, ondanks een gesloten overeenkomst toch in opstand kwamen.

In Albalate hadden we geen echte grootgrondbezitters. Wel waren er een vijftal landeigenaars die arbeiders huurden vor de oogst en zo. Met muilezels bewerkten zij de grond van de heren. Wij vonden dat het nu maar eens afgelopen moest zijn met de uitbuiting van velen door enkelen.

Hoe brachten jullie dat in praktijk?

In het begin vormden we groepen die de verschillende gronden na elkaar, opeenvolgend, bewerkten. Maar toen de graan- en fruitoogst binnengehaald was, vonden we dat het tijd werd om de produktie te gaan organiseren, en met name die van de gronden van de eigenaars die in opstand waren gekomen en gevlucht of gefusilleerd waren. Hiertoe riepen we een dorpsvergadering bijeen. Er werden verschillende voorstellen gedaan en uiteindelijk besloten we tot de oprichting, vorming, van een kollektief en van affiniteitsgroepen. Mensen konden per affiniteitsgroep, waarin vaak families verenigd waren, of individueel voor het kollektief werken. ook benoemden we een kommissie die de te bewerken gronden verdeelde. Je ging dan naar de commissie en vertelde hoeveel ha. land je wilde bewerken en dat noteerden zij dan. Mijn compañera zat bijvoorbeeld in een affiniteitsgroep, en samen met nog vijf andere families vormden zij kollektief nr. 2. In totaal waren er vijf of zes kollektieven. Bijna het hele dorp deed mee. Niet iedereen voegde zijn grond bij de kollektieven, maar velen gaven wel hun arbeid. Wij waren bijvoorbeeld met vijf mannen thuis. Twee van hen zijn naar het front vertrokken, en ik bleef bij m'n vader achter om hem op het land te helpen. Hij kon het in z'n eentje niet af. Toen in de zaaitijd het kollektief werd opgericht, wilde m'n vader z'n grond daar nog niet bijvoegen. Maar ik ging, als ik klaar was met het werk op ons land, naar het kollektief om daar te werken.

In het begin waren mensen een beetje huiverig om hun grond door het kollektief te laten bewerken. Mensen wisten nog niet welke voordelen dat zou opleveren. Bovendien moet je niet vergeten dat een boer zich verbonden gaat voelen met de grond die hij jarenlang bewerkt heeft.

In elk geval was deelname aan het kollektief niet verplicht. In november stonden de fascistten voor Madrid. Durruti werd weggeroepen van het Aragonfront om de verdediging van Madrid te versterken. Het Aragonfront bleef daardoor verzwakt achter en zo'n dertig jongeren uit ons dorp besloten naar dit front te gaan. Degenen die niet gingen, belegden een vergadering en we besloten toen om allemaal in het kollektief te gaan werken, want dat was de enige manier om die draaiende te houden.

Hoe funktioneerde het kollektief?

Het werk werd verdeeld en de mannen vormden groepen. Voor het bewerken van een groter stuk land werd een grotere groep gevormd. we hadden toen nog geen machines, geen tractoren en zo. Alles ging met muilezels en koeien. Iedere groep kreeg een aantal muilezels toegewezen en dan kon het werk beginnen.

Iedere groep koos een afgevaardigde, die net zo hard moest werken als de anderen. Deze gedelegeerden vergaderden iedere dag na het eten met de Junta Administrativa. Dan werd de voortgang van het werk besproken en de gedelegeerden konden zeggen wat ze voor de volgende dag nodig dachten te hebben. Als er in een groep bijvoorbeeld meer mannen of meer muilezels nodig waren om een karwei te klaren gingen de andere groepen na of ze krachten voor deze groep konden vrijmaken. Ook bepaalde men hier welke gronden de volgende dag bevroed moesten worden en zo.

Behalve over het werk, werd er ook gesproken over welk gewas gezaaid moest worden, aan welke produkten behoefte was, waar die vandaan gehaald moesten worden en voor welke goederen die omgeruild konden worden. We hadden geen vaste werktijden, maar we werkten zeker niet minder dan vroeger, omdat we nu met veel minder mannen waren.

Misschien is het kollektief van Albalate niet het beste voorbeeld. Er hadden zaken beter geregeld kunnen worden en mettertijd hadden we misschien ook wel van onze fouten geleerd en zouden we ze verbeterd hebben. We hebben te weinig tijd gehad om het kollektief te laten functioneren zoals we wilden.

Wat kun je je herinneren van de komst van de kommunisten?

Begin augustus 1937 kwamen er groepen republikeinse militairen van het front naar het achterland. Ik was met een compa \tilde nero die ze later gefusillerd hebben, naar het land gegaan om te hooien. We waren een kar met hooi aan het opladen toen een militair op ons afkwam. Hij kende mijn compa \tilde nero nog uit de beweging van '33 waaraan ze samen hadden meegewerkt. Nu zat hij bij de kommunistische divisie die op weg was naar Albaklate. Hij vertelde ons dat we veel te hard werkten. Wat zouden we dan moeten doen? Hij waarschuwde ons: wij zijn hier niet naartoe gekomen om uit te rusten, maar om de kollektieven te vernietigen. We wisten niet wat we moesten doen en besloten om maar door te werken,; het zou zo'n vaart wel niet lopen en bovendien moesten we zo veel mogelijk produceren.

Toen we in het dorp terugkwamen bevonden zich patrouilles op straat. Er werden huiszoekingen gedaan en de deelnemers aan de kollektieven werden gearresteerd. alle jongeren van het kollektief zijn er vandoor gegaan. Ze hebben in Albalate niemand gefusilleerd, in andere dorpen wel, maar er zijn er wel een paar in de gevangenis terecht gekomen.

Drie maanden hebben we in een ander kollektief gewerkt in een dorp dicht bij het front. De kommunisten hadden ongeveer de helft van het kollektief vernield, de gemeenteraad was weer geïnstalleerd met partijleden of sympatisanten. Zij hielden er toezich op dat de revolutie tegengehouden werd.

Ondanks de aanwezigheid van de kommunisten zijn mensen die vroeger geen kollektivist waren maar wel sympathiek tegenover de beweging stonden, opnieuw begonnen met een kollektief. Dit waren voornamelijk vrouwen, kinderen en bejaarden.

Ze mochten niet op het land van het kollektief komen, maar wel in hun groentetuinen werken. De opbrengsten werden samengevoegd en verdeeld onder de leden van het kollektief, muilezels werden uitgeleend en het werk gelijkelijk verdeeld.

Toen we terugkwamen zagen we hoeveel de kommunisten hadden vernietigd.

We moesten bijna helemaal opnieuw beginnen. De voorraden die we opgebouwd hadden, die we nodig hadden om te verruilen met andere dorpen waren geplunderd of vernield. Het vee was vrijgelaten of

opgegeten. Maar het moreel was hoog. Met meer mensen dan voorheen werkten we mee aan de kollektivisering en in grotere harmonie dan tevoren.

In maart 1938 kwamen de fascistten al ons dorp binnen maar in die korte tijd wisten we veel suiker en mais te produceren. Suiker was voor ons dorp een belangrijk produkt: we verbouwden bieten in overvloed en brachten ze naar de suikerfabriek in Monzón. Het was een goed ruilmiddel omdat bijna overal een tekort aan suiker was. Ook graan hadden we in overvloed, maar olie was er te weinig. Door middel van ruil kregen we die van andere dorpen.

Met 16 dorpen, van Fraga tot vlakbij Monzón vormden we een comarcal. We hadden een Comite Comarcal opgericht dat in de gaten hield welke dorpen aan welke produkten behoefden hadden en waar welke produkten in overvloed aanwezig waren. Zo werd de ruil gecoördineerd. Twee jaar hebben de kollektieven geduurd en daartussendoor had de aanval van de kommunisten plaatsgevonden, die alles vernietigd had.

Ook de consumptie was kollektief geregeld in de Cooperativa Unica, niet binnen het kollektief, maar daar buiten om.

Dat was om geen onderscheid te maken tussen de wel- en niet-kollektivisten. Zowel door individuen als door de kollektieven werd alles wat teveel was voor eigen consumptie naar de kooperatie gebracht. Als we bijvoorbeeld voor het kollektief zoveel liter olie nodig hadden, gingen we naar de kooperatie. Als die niet genoeg in voorraad had werd de olie verkregen door ruil met andere dorpen. Textiel kwam bijvoorbeeld uit Cataluña, waar wij suiker voor in de plaats leverden.

Van handelaars was geen spreke meer, de kooperatie regelde alles. De waterdistributie is een ander voorbeeld. Zoals je weet hebben we hier water nodig voor irrigatie. Het meeste water komt uit het kanaal van Aragón y Cataluña. Voor dit water moet betaald worden aan het watersyndikaat. Vroeger zaten daar de hoge heren in. We betaalden toen met geld 50% van hetgeen het land op had gebracht. Nu betaalde het kollektief 1,5% van de opbrengst en in goederen, met produkten. Deze goederen, of goederen die eenzelfde waarde vertegenwoordigden, werden naar het front gestuurd. Dit besluit was door de comités van de hele comarca zo genomen.

Al het geld dat vroeger door de handelaars werd verdiend, was rijkdom die nu in handen van het dorp bleef.

Toen de kooperatie begon kreeg iedere familie een boekje. Wanneer een gezin iets wilde hebben, werd dat in het boekje opgetekend, zodat men kon zien hoeveel geconsumeerd werd. Ook het kollektief werd door middel van zulke boekjes gecontroleerd. Meestal had iedere affiniteitsgroep een eigen boekje. Aan de kooperatie deden veel meer mensen mee dan aan de kollektieven, waar vooral de linksen in zaten.

Hoe ging de kollektivisering van start?

Eerst voegden de kollektivisten alle gronden samen en dan vond er een herverdeling plaats, waardoor de gronden die door een affiniteitsgroep bewerkt werden dicht bij elkaar lagen. Dit was ondermeer een van de taken die de Junta Directiva op verzoek van het Comité moest uitvoeren. De unta bestond uit een president en een sekretaris en een aantal vocales. Ik was bijvoorbeeld belast met het verdelen van werk en goederen. Het was niet meer dan het uitvoeren van het besluit dat op een vergadering van gedelegeerden genomen was. Dan bracht ik met een kar mensen naar verder gelegen terreinen, of ging ik hooi halen om aan de mensen te brengen die het nodig hadden.

Het Geld?

Dat hadden we afgeschaft. Als je van buiten de comarca iets nodig had, dan was er wel geld bij het comité. Je moest dan uitleggen waarvoor je het nodig had en dan kreeg je het.

Binnen een jaar hadden we lokaal geld. Tot aan het eind van de oorlog circuleerde er in het dorp geen enkele peseta, noch bij de kollektivisten, noch bij de mensen buiten de kollektieven. Rijken en armen bestonden niet meer. Mensen die de opbrengst van een hele oogst wilden houden om dingen aan te schaffen en rijk te zijn, kregen daartoe de kans niet meer. Alles wat boven de benodigdheden voor eigen consumptie geproduceerd werd, moest naar de kooperatie worden gebracht, net zoals de kollektieven dat deden. Behalve enige rijken, zijn mensen daar over het algemeen beter van geworden; schaarste of honger zoals vroeger bestond nu niet meer.

Hoe wisten mensen op het revolutionaire moment van de 19e juli hoe ze met de kollektivisering moesten beginne?

Ten eerste werden de kollektieven niet op de eerste dag gevormd. In de eerste instantie werden de landen om de beurt geoogst. Er werden 5 of 6 mensen bij elkaar geroepen om dat te doen. De volgende dag weer andere mensen voor een ander stuk land. Het was werk dat zij naast het werk op eigen land verrichtten. Pas na een maand of twee werden de kollektieven en de groepen gevormd. Maar dat er kollektieven gevormd werden is niet vreemd. We hadden allemaal wel wat praktische ervaring: sommigen hadden meegedaan aan de revolutiepoging van 1933. Toen hebben we het comunismo libertario in praktijk gebracht. De deelnemers aan het kollektief van de Juventudes Libertarias hadden ook hun ervaringen. Bovendien hadden we er veel over gelezen. Vooral 'El comunismo libertario' van Isaac Puente kenden we goed. Het werd in kleine blaadjes uitgegeven en we hadden er vaak over gediskussieerd. Daarom wisten we wat de revolutie betekende en hoe we de produktie konden overnemen. Maar, heel belangrijk is, dat niemand ons stuurde, niemand ons vertelde wat we moesten doen. We deden het zelf, het was onze eigen verantwoordelijkheid en niet die van een regering in Barcelona of in Madrid. Voor de oorlog hadden we libertaire avondscolen, maar tijdens de oorlog was daar geen tijd meer voor. Het gewone onderwijs was wel uit handen van de kerk genomen. De meesters en juffrouwen waren dezelfde als voor de oorlog, maar het onderwijssysteem was veranderd; het waren nu vrije scholen waar de rationalistische onderwijsmethode van Francisco Ferrer werd toegepast. De onderwijzers waren wel links, niet allemaal CNTistas, en van hen waren, net als van de andere beroepsgroepen afgevaardigden gekozen die in de raad van de kollektieven zaten.